

השוד הממלכתי

מדינת ישראל חייבת מיליארדי שקלים
לעובדים פלסטינים

חנה זוהר,
"קו לעובד"

<http://www.kavlaoved.org.il/>

שיר חבר,
"המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית"

<http://www.alternativenews.org>

עריכה לשונית: יעל רנן

ינואר 2010

הערה

מסמך זה מכיל את תוכן ומסקנות הדו"ח, אך לא את הפרק המתודולוגי שמסביר את החישובים שנערכו ואת רשימת המקורות עליהן מתבסס המחקר. קו לעובד והמרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית ישמחו לספק את הדו"ח המלא והמפורט לכל מי שיתעניין/ת. הדו"ח המלא יצא לאור בדפוס בקרוב, בשלוש שפות: עברית, ערבית ואנגלית.

תודות

אנו רוצים להודות מקרב לב על העזרה הרבה שקיבלנו בעריכת הדו"ח מרואה החשבון עידו כנען, מפרופ' עמנואל פרג'ון, מצוות העובדים והמתנדבים של "קו לעובד" ומאורי יעקובי-קלר, שסייעו באיסוף הנתונים ובדיקתם. תודה ליעל רנן על העריכה הלשונית.

"עובד פלשתינאי יקבל בעובדו בישראל שכר ברוטו ושכר נטו השווה לשכרו של כל עובד אחר בישראל בעל נתונים אישיים ומקצועיים זהים.
 עובד פלשתינאי זכאי לתנאים סוציאליים להם זכאי כל עובד אחר בישראל בעל נתונים זהים, בהתאם לחוק, לצווי ההרחבה ולהסכמים הקיבוציים.
 מדור התשלומים של יחידת הסמך הינו אחראי לביצוע ההחלטה כאמור".
 (אתר משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, 2010)

1. תקציר

בדו"ח זה אנו מציעים חישוב מקורב של הסכומים שמדור התשלומים ניכה משכרם של עובדים פלסטינים מהשטחים שהועסקו בישראל, או גבה עבורם ממעסיקהם, בשנים 1970-2009. סכומי הכסף הללו נגבו באופן רשמי כדי לממן זכויות סוציאליות שונות לעובדים, אך בפועל הועבר רוב הכסף למשרד האוצר ולהסתדרות. החישוב מראה כי במשך עשורים צברה מדינת ישראל חוב של מיליארדי שקלים לעובדים הפלסטינים. את החוב הזה עליה להשיב לעובדים עצמם או ליורשיהם, בהתאם לרישומים המלאים והמפורטים של מדור התשלומים.

המטרה המוצהרת של הקמת מדור התשלומים היתה השוואת תנאי השכר של העובדים הפלסטינים מהשטחים הכבושים לאלה של העובדים הישראלים. המדור הוקם ב-1970 והשתייך עד 2009 למשרד התמ"ת (כיום הוא מסונף למשרד הפנים, לאחר שהעובדים הפלסטינים הוגדרו כ"עובדים זרים"). המדינה מחייבת את המעסיקים (על פי החלטה ב/1 של ועדת השרים לענייני ביטחון, 1970) להעביר את שכר הברוטו של עובדים פלסטינים לידי מדור התשלומים.

מדור התשלומים אמור לנכות מהשכר מיסים שונים והפרשות לתנאים סוציאליים זהים לאלו של עובדים ישראלים. על ההתחייבות לנכות כספים משכר הפלסטינים שמר המדור בהקפדה יתרה. באשר להתחייבות להבטיח לעובדים את הזכויות המגיעות להם, מעל מדור התשלומים בתפקידו. כך, למשל, הועברו למשרד האוצר 92% מן הכספים שנוכו כביכול לביטוח הלאומי עבור קצבת זיקנה, נכות, דמי אבטלה וקצבת ילדים. לביטוח הלאומי הועברו כספים רק עבור ביטוח במקרים של תאונות עבודה ופשיטת רגל של המעסיק. זוהי הדוגמה הבוטה ביותר, אך לא היחידה, לגזל מתמשך של כבשת הרש בחסות החלטת ממשלה, שמטרתה המוצהרת היא "הגנה" על עובדים פלסטינים.

את החישוב ערכנו לגבי עובדים פלסטינים שעבדו בישראל באופן רשמי. שתי קבוצות של עובדים פלסטינים בולטות בהעדרן מן הדו"ח: העובדים הפלסטינים בהתנחלויות הישראליות בשטחים הכבושים, והעובדים הפלסטינים הלא-רשמיים, ששכרם לא הועבר דרך מדור התשלומים. לקבוצות אלה ראוי לייחד דו"חות נפרדים.

כהקדמה לפירוט הנתונים שאספנו, להלן טבלה ובה שיעור של כמה מן הסכומים שנגבו מהעובדים, ולא הוחזרו לידיהם כנדרש מזכויותיהם בחוק ("גבייה עודפת"). המידע לגבי כמה סעיפים מרכזיים נוספים אינו זמין, כפי שיפורט בהמשך, והחישוב הוא איפוא חלקי בלבד ויש לראות בו אומדן מינימלי. הסכומים ננקבים במחירי 2008, כלומר, בהצמדה לשינויים שהיו במשך השנים במדד המחירים לצרכן. בחרנו בריבית שנתית של 5%.

גבייה עודפת: 1970-2009 (במיליוני ₪)

1,354.0	ניכוי לביטוח לאומי (הועבר לאוצר)
941.0	"היטל השוואה" (מ-1995)

132.0	דמי אירגון להסתדרות
152.0	קרן השתלמות
219.0	קרן לעידוד ענף הבנייה (מ-1990)
275.0	ניכוי דמי מחלה
8.4	ניכוי נכות מקצועית
3,082.0	סיכום חובות המדינה ללא ריבית
8,350.0	חובות המדינה בתוספת ריבית

גבייה עודפת מן העובדים הפלסטינים

2. ניכוי המוסד לביטוח לאומי

על-פי נתונים של מדור התשלומים עצמו, מתברר כי רק 7.63% מן התשלום לביטוח לאומי (שנוכה משכר העובדים ומן המעסיקים) שימש בפועל למטרות שלשמן נועד. העובדים שילמו עבור קצבת זקנה, ביטוח אבטלה, נכות כללית וקצבת ילדים, אך מעדויות העובדים, מתלושי השכר ומפרסומים שונים עולה כי קיבלו בתמורה רק חלק קטן מהשירותים שעבורם שילמו: ביטוח תאונות עבודה ופשיטת רגל של מעסיק (מדור התשלומים, 1992; קו לעובד, 2000). 92.37% הנותרים הועברו ישירות ממדור התשלומים למשרד האוצר. בתלושי השכר שניפק המדור לעובדים נרשם כי כל הכסף מועבר לביטוח הלאומי – "מצג שווא" בשפה המשפטית, והונאה בשפה המדוברת. בחישובינו חיברנו את הגבייה מן העובדים ומן המעסיקים, ניכוי שנועד לממן את כל זכויותיהם בביטוח הלאומי שאותן לא קיבלו.

בחישוב זהיר של הפחתת 7.63% מן הגבייה לביטוח לאומי בשנים 1970-1994 (אחוזי הגבייה של הביטוח הלאומי השתנו במהלך השנים והם מופיעים בנספח, וכן: המוסד לביטוח לאומי, 2009), מגיע סכום הגבייה העודפת לביטוח הלאומי ל-1,354 מיליארד ש"ח (במחירי 2008). בית המשפט העליון הכיר בכך שהגבייה היא בלתי חוקית בפסק דין שנתן לעתירה של איגוד מגדלי הפרחים. בשנת 1991 הגיש האיגוד עתירה לבג"ץ, ובה דרישה להחזרת כספים שנגבו מן המעסיקים והעובדים כתשלום לביטוח לאומי, מבלי שהעובדים יקבלו את הזכויות שעבורן שילמו. מר דניאל אברהם, ראש איגוד מגדלי הפרחים, מסר כי לאחר פסה"ד נאלץ מדור התשלומים להחזיר למעסיקים ולעובדיהם כ-4.7 מיליון ש"ח (במחירי 1991). מן הסכום שחושב כגבייה בלתי-חוקית לביטוח הלאומי הפחתנו את הפיצויים, שכבר נפסקו לעובדים הפלסטינים בבג"ץ מגדלי הפרחים. לגבייה לביטוח לאומי החל משנת 1994 נתייחס בסעיף הבא: "היטל ההשוואה".

3. "היטל ההשוואה"

"היטל השוואה" היא כותרת שניתנה ב-1993 לגבייה העודפת לביטוח הלאומי (מדינת ישראל, 1994). ההפרש בין הכסף שנגבה מן העובדים הפלסטינים ומעסיקהם לבין הכסף שאכן הועבר לביטוח הלאומי הוגדר כהיטל מיוחד, שמטרתו להשוות את העלויות של העסקת פלסטינים וישראלים, ובכך להוות תמריץ להעדפת עובדים ישראלים (משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, 2003). ב-1994 לאחר הדיונים שקדמו להסכם אוסלו, נודע כי המדינה מתכוונת להעביר חלק מדמי היטל ההשוואה העתידיים לידי הרשות הפלסטינית – במקום לתת לעובדים את מלוא הזכויות עבורן מנוכים הכספים. "קו לעובד" הגיש בקשה לצו-מניעה נגד צעד זה (בבית המשפט המחוזי בירושלים). בתגובה הודיעו לבית המשפט נציגי המדינה (מר דוד ברודט, ראש אגף התקציבים דאז, ומר אהרון ברזאני, ראש מדור התשלומים דאז והיום), כי הכסף יופקד בחשבון בנק מסחרי בישראל, עד שהרשות הפלסטינית תקים קרן רווחה לעובדים שהועסקו בישראל ולבני משפחותיהם. סעיף ברוח זו הוכנס לנספח הכלכלי להסכמי אוסלו, ועוגן אחר-כך בחוק "יישום ההסכם בדבר רצועת עזה ואיזור יריחו" (מדינת ישראל, 1994). באותה הזדמנות נקבע גם כי שני שלישים מן הגבייה העודפת ינוכו עבור הוצאות של מדור התשלומים, ועבור תשלומים לקופת-חולים תמורת שירותי רפואה תעסוקתית. על סמך נסיונותינו לסייע לעובדים לקבל את שירותי הרפואה התעסוקתית, התרשמנו כי השירותים ניתנו רק עד שנת 1994, בה הופרדה קופת החולים הכללית מההסתדרות. רק השליש הנותר מהכספים שנגבו מתוקף היטל ההשוואה הופקד לכאורה בקרן רווחה המיועדת לעובדים.

בין השנים 1995-2003 הופקדו הכספים כמובטח בחשבון בנק מסחרי. בתקופה זו הצטבר בקרן, על-פי דו"ח מבקר המדינה, סכום של 67 מיליון ₪. לפי חישובינו נגבו מן הפלסטינים באותן שנים 627 מיליון ₪ (במחירי 2003). שני השלישים – נתח אדיר בפני עצמו – תפחו איפוא כמעט ל-90% מן הגבייה של היטל ההשוואה. גם אם נניח ריבית אפסית על כספי הקרן, עד 2003 נעלמו בקופת האוצר 560 מיליון ₪ מדמי הגבייה (מבקר המדינה, 2005).

והנה, בשנת 2003 – למרות התחייבות ממשלתית מפורשת ומעוגנת בחוק – החליטה ממשלת ישראל (בחסות "חוק ההסדרים") להתיר את העברת כספי קרן הרווחה לידי המינהל האזרחי של צה"ל בשטחים. זוהי בינתיים גולת הכותרת בעלילותיו הפתלתלות של היטל ההשוואה, ככל הידוע לנו (מדינת ישראל, 2002).

בהנחה האופטימית שהסכום של 67 מיליון ₪ עדיין מופקד למען העובדים הפלסטינים ויועבר לידם ביום מן הימים, הפחתנו אותו מחישובינו.

לכאורה, היטל ההשוואה אמור להיות הפער שבין דמי הביטוח הלאומי שנגבו מן העובדים והמעסיקים ובין הסכום שהועבר בפועל לביטוח הלאומי. לו היינו עורכים את החישוב לשנים 1995-2009 לפי אותו החשבון שבו השתמשנו לחישוב הגבייה העודפת לביטוח לאומי בשנים 1970-1994, היינו מקבלים סכום של 804 מיליון ₪ של גבייה עודפת (במחירי 2008).

עם זאת, מסתבר מדו"חות מדור התשלומים כי היטל ההשוואה שנגבה מן העובדים הפלסטינים וממעסיקיהם היה גבוה יותר מדמי הביטוח הלאומי שנגבו מעובדים ישראלים. על סמך חישובים לפי נתונים אלה (ראו סעיף חישוב החוב) התקבל סכום של 1.078 מיליארד ש"ח (במחירי 2008).

מכיוון שלא ידוע לנו בדיוק מה היתה הגבייה העודפת מן העובדים הפלסטינים באמצעות היטל ההשוואה בשנים 1995-2009, ערכנו ממוצע בין שתי ההערכות שצוינו. כך מתקבל אומדן של 941 מיליארד ש"ח (במחירי 2008).

4. ניכויים להסתדרות הכללית ולקרן השתלמות

בהחלטת הממשלה מ-1970, שבה נקבעה הקמתו של מדור התשלומים, קיבלה גם ההסתדרות נתח מן השלל. העובדים הפלסטינים נדרשו לשלם להסתדרות העובדים הכללית "דמי אירגון" בשיעור של 0.7% משכרם. ההסתדרות מצידה הקצתה לעובדים סיוע פרטני אך לא הגנה על זכויותיהם מול משרד האוצר ומדור התשלומים. ההסתדרות הגדילה לעשות ומנעה בחוקתה מעובדים שאינם אזרחי המדינה להיות חברים בה (גרינברג, 2007).

ב-6 באוגוסט 2008 חתמה ההסתדרות הסכם עם פדרציית האיגודים המקצועיים הפלסטינים (PGFTU). ההסתדרות העבירה לאיגודים המקצועיים סכום של 3.6 מיליון דולר (12.78 מיליון שקל לפי שער הדולר בתאריך ההסכם), סכום האמור לייצג את הגבייה עבור דמי אירגון מאז 1993. לפי חישובינו, בשנים 1993-2008 נגבו דמי אירגון עבור ההסתדרות מהעובדים הפלסטינים בישראל בסכום של 66.2 מיליון ₪ (לא כולל ריבית): פי 5 ומעלה מן הסכום שהחזירה ההסתדרות. בנוסף קבע ההסכם כי מחצית מדמי האירגון שייגבו עבור ההסתדרות אחרי החתימה יועברו ל-PGFTU (על-פי מסמך של קונפדרציית האיגודים המקצועיים העולמית 2009).

בחישוב של 0.7% משכר העובדים הפלסטינים כדמי אירגון להסתדרות עד מאי 2005 (אז הועלתה הגבייה ל-0.8%, כנסת ישראל, 2005) הגענו לסכום של 132 מיליון ₪ (במחירי 2008), שנגבו בשנים 1970-2009 כדמי אירגון. אחרי הפחתה של הכסף שהועבר לאיגודים המקצועיים הפלסטינים, ושל מחצית הגבייה ב-2009, נותרת גבייה עודפת עבור דמי אירגון בסך 116 מיליון ₪.

בנוסף לכך, ניכה המדור 2.74% נוספים עבור "קרן השתלמות" ו"מס בריאות", שנכללו ברישומים באותה חבילת ניכויים עם דמי האירגון להסתדרות. מס הבריאות כיסה את הביטוח הרפואי של העובדים

בשטחים הכבושים. לאן הגיעו הכספים שנגבו עבור "קרן השתלמות" ומכוח מה נגבו לא ידוע לנו (מדור התשלומים, 1992).

על בסיס חוזר של מדור התשלומים, ידוע לנו כי עבור קרן השתלמות נגבו מכל עובד בענף הבנייה 0.54 ש"ח לכל יום עבודה לפחות עד שנת 1993, כלומר, 3.1% משכרם. מכאן חישובנו כי בשנים 1970-1993 נגבו מהם (במחירי 2008) 152 מיליון ש"ח עבור קרן השתלמות. לא ידוע לנו האם הגבייה נמשכה גם לאחר 1993, אך ידוע לנו כי העובדים לא קיבלו קרן השתלמות. בחסות הגדרה כוזבת של כל הפלסטינים כעובדים "יומיים" או "זמניים", נגזלו מהם רוב ההטבות שנקבעו בהסכמים הקיבוציים של ההסתדרות עם המעסיקים: תוספות ותק, תוספות משפחה, תוספת כלכלה, מענקים על אי-היעדרות, משכורת 13 בענף החקלאות, ועוד.

5. מימון הקרן לעידוד ענף הבנייה

בשנת 1990 חתמה ההסתדרות עם התאחדות הקבלנים על תיקון להסכם הקיבוצי בענף הבנייה. המעסיקים חוייבו להעביר 2% משכר העובדים ל"קרן לעידוד ופיתוח ענף הבנייה בישראל", המנוהלת על-ידי עמותה שהוקמה לצורך זה. מטרת העמותה היא לקדם את עבודתם של ישראלים, ובעיקר עולים חדשים, בענף הבניין.

לפי הבנתנו, העמותה הוקמה כחלק מן ההיערכות לקליטת העולים מברית המועצות לשעבר. לעובדים הפלסטינים, שהיוו באותה תקופה את רוב עובדי הבניין, לא היה כל ייצוג באותה החלטה ולמעשה הם נדרשו לסבסד הכשרה של עובדים שהיו אמורים להחליף אותם.

כבר בשנת 2000 שונה ההסכם ופטר עובדים יומיים מסעיף גבייה זה, אך מדור התשלומים המשיך לגבות את הסכום מכל העובדים הפלסטינים עד אוגוסט 2004, כאשר נחתם הסכם קיבוצי חדש (משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, 2000; התאחדות הקבלנים, 2006). בהסכם החדש נקבע שיעור גבייה של 0.8% בלבד עבור הקרן.

התאחדות הקבלנים המשיכה לתבוע ממשרד הת"ת תקציבים להכשרת עובדים ישראלים, בזמן שעשרות מיליוני שקלים הצטברו בקרן שיועדה למטרה זו (נכון ל-2008, על-פי הדוחות הכספיים של הקרן ישנם בה 34 מיליון ש"ח). בצד תביעות אלה, נאבקה התאחדות הקבלנים מאז 1995 על הגדלה בלתי-פוסקת של מיכסות מהגרי-עבודה, כך שהכשרת ישראלים לעבודות בנייה הפכה מזמן לסיסמה ריקה.

מה מימנו, אם כך, העובדים הפלסטינים? מלבד הכשרות לעובדים ישראלים, הוצאות הקרן כללו סקרים ומחקרים (שלא ברור אם פורסמו), יועצים, יחצנים ופרסומאים של התאחדות הקבלנים, השתלמויות בבתי מלון לפעילי ההסתדרות, ומענקים כספיים דו-שנתיים לבני העובדים הישראלים בלבד. דוגמה לציניות של השימוש בכספי העובדים הפלסטינים היא מימון גזיות-בישול לחיילי צה"ל במבצע "עופרת יצוקה", שהתנהל ברצועת עזה מדצמבר 2008 עד ינואר 2009 (התאחדות הקבלנים, 2009).

בנוסף לגבייה עבור הקרן לעידוד הבנייה נגבו גם 0.3% משכר העובדים למימון סמינרים ומענקים לילדי עובדים (מאז 1990), שהעובדים הפלסטינים לא נהנו מהם.

על-פי חישובינו הסכום הכולל (במחירי 2008), שהועבר משכר העובדים הפלסטינים בשנים 1990-2009 לקרן עידוד ענף הבנייה (בבעלות איגוד עובדי הבנייה בהסתדרות והתאחדות הקבלנים), לסמינרים ולמענקים לילדי עובדים הוא 219 מיליון ש"ח.

6. ניכויי קרן פנסיה ודמי מחלה

ניכויים לקרן פנסיה ולדמי מחלה נכללים בהסכמים הקיבוציים של ענף הבנייה וענף החקלאות. הבעייה בניכויים אלה היא היעדר נגישות של העובדים הפלסטינים לשירותים המגיעים להם בתמורה לניכויים.

רק כאלף עובדים פלסטינים מקבלים כיום ממדור התשלומים פנסיה לאחר שהגיעו לגיל הפרישה (הוועדה לבחינת בעיות העובדים הזרים בכנסת, 2007). רוב העובדים נהגו למשוך כספים מקרן הפנסיה בתקופות של אבטלה, סגר ועוצר, או מתוך אי-אימון במערכת הישראלית, שאכן תשלם להם בבוא הזמן תשלומים חודשיים. משיכה מוקדמת של כספי הפנסיה גוררת תשלום קנס גבוה, ובמשך תקופה ארוכה היא נעשתה לרוב בתיווך עורכי-דין, שניכו לעצמם עמלות גבוהות. מדור התשלומים אמור לנהל את הקרן כמו קרנות פנסיה אחרות, אבל הוא ממשיך לאפשר לעובדים למשוך את כספי הפנסיה, בניגוד להוראות אגף שוק ההון במשרד האוצר. מדור התשלומים גם אינו טורח לדווח מדי שנה לעובדים העמיתים בקרן על מצב חשבונם (קו לעובד, 2000).

ביטוח דמי מחלה

מכל העובדים בכל הענפים מנכים 2.5% משכרם עבור דמי מחלה. רק אחוז קטן מניכוי זה הועבר לעובדים הפלסטינים כתשלום דמי מחלה. הזמן והמאמץ הנדרשים כדי לקבל דמי מחלה ממדור התשלומים (תוך הפסד ימי עבודה נוספים) גורמים לפלסטינים רבים לוותר מראש על הניסיון להוכיח את זכאותם (קו לעובד, 1993). חישובינו העלו כי 1.56% משכר העובדים נגבו עבור דמי מחלה שאינם משולמים להם.

הגבייה העודפת הזו הועברה למשרד האוצר במקום להשאיר בקופת הפנסיה לטובת העובדים. חמור מזה, מאז 1.8.2004 נקבע בהסכם הקיבוצי של ענף הבנייה, כי דמי מחלה ינוכו רק מעובדים ותיקים. מאחר ומדור התשלומים מגדיר את כל העובדים הפלסטינים כ"יומיים" או "זמניים", אין לו יותר הצדקה לנכות משכרם דמי מחלה. ובכל זאת, גם אחרי אוגוסט 2004 ממשיך המדור לגבות 2.5% משכר העובדים עבור דמי מחלה.

אומדן הגבייה העודפת בסעיף זה מסתכם ב- 275 מיליון ש"ח (במחירי 2008).

7. ניכויי נכות מקצועית

ההסכם הקיבוצי בענף הבנייה קבע ניכוי של 1.3% משכר העובדים עבור ביטוח נכות. הזכות לתשלומים מיוחדים במקרה של נכות, גם היא מומשה במידה מעטה לגבי העובדים הפלסטינים. כך לדוגמה, בשנת 1992 (בשיא העסקתם של פלסטינים בענף הבנייה) הועברו לקופת האוצר 76.67% מן הניכוי שביצע מדור התשלומים (קו לעובד, 1993).

החישוב שערכנו לגבי השנים 1970-2009 עבור עובדי הבניין הפלסטינים (54% מכלל העובדים הפלסטינים בממוצע) מגיע לגבייה עודפת (במחירי 2008) של 8.36 מיליון ש"ח.

8. הפרשות המעסיקים למדור התשלומים ומימוש זכויות העובדים תמורתן

הטבלה להלן מבוססת על חוזרים, שנוהג מדור התשלומים לשלוח למעסיקים כדי לעדכן אותם בשינויים החלים על תשלומים הנדרשים מהם. הטבלה מצביעה על הפערים בין מה שנגבה מן המעסיקים ומה שמגיע בפועל לידי העובדים.

זכויות שמקבלים העובדים	הפרשות המעסיקים	כל הענפים
רק אחרי תהליך בירוקרטי מסובך	ביטוח דמי מחלה	
כל העובדים מקבלים 14 ימים, ללא תוספת ותק.	ביטוח דמי חופשה	
רק ביטוח מפני תאונות עבודה ופשיטות רגל.	ביטוח לאומי	
72% בלבד מן השכר, החל מינואר 2005.	פיצויי פיטורים	
	היטל השוואה	

דמי חגים	קיבלו עד 1990 בלבד.
מענק ביטוח הדדי (במקרה פטירה)	קיבלו בודדים.
מלגות ללימודי תיכון	
דמי ארגון	סיוע פרטני מועט.
שיקום וקרן תאונות	
ענף החקלאות	פנסיית זיקנה לפי שנות הזכאות שהצטברו.
ענף הבנייה	
פנסיה מקיפה	
פיצויי פיטורים מלאים	
הטבות ליציבים	
ביטוח נכות	קיבלו בודדים.
עמותה לקידום ענף הבנייה	
סמינרים והשתלמויות	
קרן השתלמות	
ביגוד	
מענק אי-העדרות	
תוספת ותק	
דמי הבראה	
דמי כלכלה	

9. דיווח כוזב

את העלויות הגבוהות של העסקת העובדים הפלסטינים גילגלו מעסיקים רבים על העובדים בדיווח על ימי עבודה מועטים בלבד. עבור שאר הימים שילמו לעובדים במזומן ללא דיווח לרשויות. כתוצאה מכך הצטמצמו מאוד התשלומים המגיעים לעובדים עבור הזכויות הסוציאליות המחושבות על-פי ימי עבודה: פיצויי פיטורים, פנסיה, דמי פגיעה בעבודה, קיצבת נכות, ועוד (קו לעובד, 2000).

10. שאילתה למשרד האוצר

במרץ 2009 הגיש חבר-הכנסת דב חנין שאילתה לממשלה בנושא הגבייה של כספי זכויות סוציאליות מן העובדים הפלסטינים בשנים 1994-2009. משרד האוצר השיב בחודש יולי, כי בשנים אלה נגבו 1.2 מיליארד ש"ח, ומתוכם הועברו 1.1 מיליארד ש"ח למימוש זכויות העובדים. תשובת משרד האוצר (שר האוצר, 2009) אינה מפורטת, לא כוללת התאמות למדד המחירים וריבית, ואינה עולה בקנה אחד עם הנתונים שמצאנו.

11. תגובות משרד האוצר, ההסתדרות והתאחדות הקבלנים

מדור התשלומים לא הגיב

תגובת משרד האוצר

"טענות שעולות מדו"ח עמותת קו לעובד כלפי משרד האוצר מוטעות ומטעות ועיקרן בבלבול תפקידי גורמים שונים בממשלה.

משרד האוצר אחראי על שני נושאים שקשורים לכספי העובדים הפלשתינאים. האחד, העברת כספי מס ההכנסה שנגבים מהעובדים לרשות הפלשתינאית (בהתאם לפרוטוקול פריז שנחתם ב-1995) והשני, ניהול ושמירת כספי הפנסיה של העובדים באמצעות בתי ההשקעות (גאון, מרכנתיל ופסגות), שנבחרו במכרז פומבי שפרסם החשב הכללי.

כיום, שלושת הגופים מנהלים כ-768 מיליון ש"ח עבור עובדים שמתגוררים ברשות הפלשתינאית. ניהול כספים מסוג זה אינו באחריות אגף שוק ההון, שמפקח על גופים מוסדיים המנהלים את כספי החיסכון הפנסיוני של אזרחי ישראל. מדובר בחיסכון בבתי השקעות לפי כללי השקעה שהוגדרו במכרז. הפיקוח על בתי השקעות נעשה באמצעות הרשות לניירות ערך. מדיניות בנושא חיסכון פנסיוני לעובדים זרים מרוכזת על-ידי משרד הפנים.

הכספים למימוש הזכויות הסוציאליות האחרות (בנושאי בריאות ורווחה) אינם נגבים על ידי האוצר והם מנהלים על ידי מדור התשלומים במשרד הפנים."

לישכת דובר ההסתדרות

"הנדון: פנייתך מיום 20.12.2009

1. ממכתבך עולה כי יש בכוונתכם לפרסם דו"ח מגמתי שקרי ומשולל כל יסוד ושחר. על אף כי נדמה שמדובר בדו"ח בו מסקנתכם נקבעה מראש ללא כל קשר לעובדות ולמציאות, מצאנו לנכון להביא התייחסות קצרה לאמור במכתבך.
2. ביום 24.6.08 נחתם הסכם בין ההסתדרות לבין הפדרציה הכללית של האיגודים המקצועיים הפלסטיניים (להלן "PGFTU"). עניינו של הסכם זה הנו התחשבות מלאה וסופית בין ההסתדרות ל-PGFTU בגין דמי חבר ודמי טיפול ארגוני שנוכו מעובדים פלסטיניים, וכן בגין הסדרה מלאה של נושא דמי חבר ודמי טיפול שיוכו מעובדים פלסטיניים ויועברו להסתדרות בעתיד, כנגד קבלת שירותי איגוד מקצועי מן ההסתדרות.
3. קרי, ההסכם הנ"ל הסדיר את כלל ההתחשבויות בין העובדים הפלסטיניים להסתדרות ומהווה סילוק מלא ומוחלט של כל טענה ו/או תביעה, קיימת או עתידית בהקשר זה.
4. כאמור לעיל, הסדיר הסכם זה אף את המשך מתן שירותי האיגוד המקצועי, אשר תספק ההסתדרות לעובדים הפלסטיניים בכדי להגן ולשמור על זכויותיהם, וזאת ללא קשר לשאלת חברותם של העובדים הפלסטיניים בהסתדרות.
5. מן הראוי להדגיש, כי בין הצדדים מתקיים מאז ועד היום שיתוף פעולה מלא המושתת על דרך של מו"מ, הידברות וקביעת מפגשים ופרויקטים משותפים לקידום זכויות העובדים הפלסטיניים וקירוב האחוה ודו הקיום בין שני העמים.
6. יובהר, כי ההסכם הנ"ל נחתם ביוזמת יו"ר ההסתדרות הנוכחי, מר עופר עיני, וללא כל קשר ללחץ נטען כלשהו. ההסכם הנ"ל נחתם בחסותה של קונפדרציית האיגודים המקצועיים העולמית (להלן: "ITUC"), אשר המזכ"ל העומד בראשה, אף התום על ההסכם".

תגובת התאחדות הקבלנים

אורנה פרי מהתאחדות הקבלנים מסרה כי "קראנו בעיון את הטענות ואני לא מבינה מדוע צריך את תגובת התאחדות הקבלנים".

12. חישוב החוב

לאור הנתונים שאספנו ניתן לחשב את הסכום שמדינת ישראל גזלה מן העובדים הפלסטינים. לסכומים הללו יש להוסיף גם ריבית, ולשם כך השתמשנו בריבית ריאלית שנתית של 5%. זוהי קביעה מינימלית לצרכי חישוב כללי בלבד, ובתביעה עתידית עשויה להתקבל ריבית גבוהה יותר.

הריבית שבחרנו אמורה לשקף תשואה סבירה אילו היו העובדים משקיעים את הכספים המגיעים להם בחסכונות, צבירת רכוש (כגון דיור) או בכיסוי חובות. בעשורים הראשונים לכיבוש היו הריביות הנהוגות

במשק גבוהות בהרבה מן הריבית הממוצעת בעשורים האחרונים. לפיכך בחירה בריבית קבועה על-פני כל התקופה היא בחירה זהירה, שעשויה להטות את סך החוב לעובדים הפלסטינים כלפי מטה. נהוג לחשוב כי ריבית של 5% על חיסכון פיננסי היא דווקא ריבית גבוהה (לפחות מאז שנות התשעים), אך העניין שלפנינו אינו חיסכון פיננסי אלא השקעה כלכלית. צפוי כי העובדים הפלסטינים לא היו חוסכים את הכספים המגיעים להם, אלא מנצלים אותם לצורך השקעה כלכלית, כמו רכישת דיור או החזר חובות. אלה הן השקעות המניבות תשואה ממוצעת או חיסכון בהוצאות הרבה למעלה מ-5%. סיכום החישוב ללא הריבית הוא **3,082 מיליארד ש"ח**, ובתוספת הריבית מגיע הסכום ל-**8,350 מיליארד ש"ח**. חשוב לציין כי החישוב הזה נכון לשנת 2009, במחירי 2008 בלבד, והוא אינו כולל כמה סעיפים מרכזיים שהמידע לגביהם אינו זמין. החישוב הוא איפוא חישוב חסר.

חישובי הגבייה של היטל השוואה: לפי דיווח מדור התשלומים, בשנת 2009 נגבו מן המעסיקים 0.72% מהשכר ומן העובדים 0.61% מהשכר עבור הביטוח הלאומי. בנוסף לכך נגבה מן המעסיקים היטל השוואה של 4.71% ומן העובדים היטל השוואה של 6.39%. בסך הכל נגבו 12.43% (מדור התשלומים, אתר משרד התמ"ת, 2009א).

בהתחשב בכך שכמעט כל העובדים הפלסטינים מהשטחים המועסקים בישראל אינם מגיעים לשני שלישים מן השכר הממוצע במשק, הם אמורים לשלם לביטוח לאומי את השיעור המופחת: 0.03% מן העובד ו-0.5% מן המעביד, ובסך הכל 0.53% (אתר התמ"ת, 2009ב)*.

החל מאוגוסט 2009, הגבייה העודפת מן העובדים הפלסטינים, וכן עבור הגבייה הגבוהה מדי עבור הביטוח הלאומי, המגיעה ל-11.9% משכרם של העובדים. אם נניח את החישוב הזה עבור השנים 1995-2009, נקבל גביה עודפת של 1,354 מיליארד ש"ח.

---

* עובדים ישראלים משלמים תשלום מופחת של 3.85% מן המעביד ו-3.5% מהעובד, ובסך הכל 7.35%, אך יש לזכור כי עובדים פלסטינים מקבלים רק ביטוח מפני תאונות עבודה ופשיטת רגל של מעסיק, ולכן הכסף המועבר עבורם לביטוח הלאומי מועט הרבה יותר (המוסד לביטוח לאומי, 2009).